

Ligestillet støtte
EN VEJ TIL RECOVERY

Evaluering af Projekt Ligestillet Støtte

- Virkninger af to afprøvede modeller for peer-støtte i Aarhus, Viborg og Randers

midt
regionmidtjylland

Randers Kommune

AARHUS
KOMMUNE

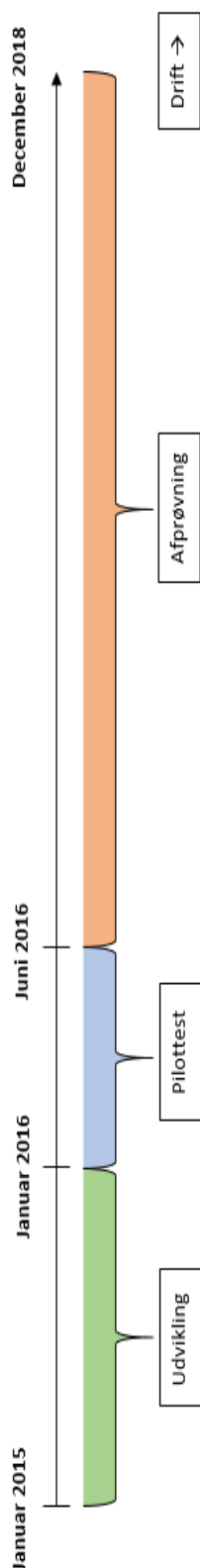

VIBORG
KOMMUNE

SIND

1 INDHOLD

2	Indledning	1
2.1	Evaluering og datagrundlag	2
3	Peer-uddannelsen	3
3.1	Om peer-uddannelsen	3
3.2	Kortsigtede virkninger for deltagerne på peer-uddannelsen	4
3.3	Langsigtede virkninger for deltagerne på peer-uddannelsen	8
3.4	Peer-uddannelsens indhold	11
4	Recovery-skolerne	14
4.1	Om recovery-skolerne	14
4.2	Kortsigtede virkninger for kursUSDeltagerne	15
4.3	Kursernes indhold	17
4.4	Kortsigtede virkninger for underviserne	19
4.5	Underviserjobbets indhold	21
5	Peer-guide modellen	23
5.1	Om peer-guide modellen	23
5.3	Kortsigtede virkninger for modtagerne af peer-støtte	25
6	Afledte virkninger	27
6.1	Øget organisatorisk recovery-orientering	27
6.2	Flere jobmuligheder for peer-medarbejdere	32
6.3	Styrket samarbejde i partnerskabet	32
7	Konklusioner	33
7.1	Peer-uddannelsen	33
7.2	Recovery-skolerne	33
7.3	Peer-guide modellen	34
7.4	Afledte virkninger	35
8	Metodiske overvejelser	36
9	Referencer	38

2 INDLEDNING

Projekt Ligestillet Støtte er et 3-årigt udviklingsprojekt mellem Aarhus, Viborg og Randers kommuner samt Region Midtjylland og SIND Pårørenderådgivning, hvor der er afprøves to modeller for peer-støtte. Projektet adsluttes ved udgangen af 2018 og denne rapport gennemgår projektets samlede virkninger.

Peer-støtte defineres som:

"Støtte til forandring mod et bedre liv, som finder sted mellem to eller flere personer, der er fælles om at have levede erfaringer".

I Projekt Ligestillet Støtte omhandler peer-støtten levede erfaringer med psykisk sårbarhed. Det er altså støtte mellem mennesker, som gennemlever eller har gennemlevet psykiske kriser og recovery-processer.

Den primære målgruppe for peer-støtten er borgere med psykisk sårbarhed, som udskrives fra eller gennemgår ambulans psykiatrisk behandling. Mange af disse borgere oplever stigmatisering og inkluderes ikke i tilstrækkelig grad i det omgivende samfund. Dette manifesterer sig som et skel mellem "dem" og "os" – både i forholdet mellem borger med psykisk sårbarhed og fagprofessionelle, men også mellem borger med psykisk sårbarhed og det omgivende samfund. Samtidig kan disse borgere opleve tiden efter et udredningsforløb eller en hospitalsindlæggelse som vanskelig og kaotisk. Derfor har de behov for den nødvendige støtte til at finde fodfæste og få etableret et meningsfuldt hverdagsliv. Dette kan peer-støtten bidrage til.

Recovery-værdierne er gennemgående i projektet. Det betyder bl.a., at der er en helt grundlæggende tro på, at mennesker med psykisk sårbarhed kan "komme sig" over et sygdomsforløb. Dette indebærer at opbygge et meningsfuldt og tilfredsstillende liv, defineret af den pågældende person selv. Håb er centralt for recovery. Og håbet kan forstærkes gennem indblik i, hvordan andre har fundet en vej frem.

Peer-støtten gives af mennesker, som gennem en peer-uddannelse har bearbejdet og omsat deres egne levede erfaringer med psykisk sårbarhed til erfaringskompetence. Formålet med denne uddannelse er at fremme en kritisk bevidsthedsdannelse hos den enkelte deltager omkring vedkommendes egen recovery-proces, og hvordan man med denne kan fungere som en ressource og aktør i en recovery-orienteret indsats på det psykiatriske område.

Peer-støtten afprøves i henholdsvis en peer-guide model, hvor der ydes 1:1 støtte og en undervisningsmodel, hvor såkaldte recovery-skoler udbyder ressource- og mestringsfokuserede kurser omhandlende recovery.

2.1 EVALUERING OG DATAGRUNDLAG

Indeværende rapport afdækker de virkninger, som er afledt af modelafprøvingerne. I det omfang datamaterialet tillader det, belyses det endvidere, hvilket indhold af modellerne, der konkret har henholdsvis fremmet og/eller hæmmet virkningerne for målgrupperne.

Evalueringen af peer-uddannelsen baseres på tre forskellige spørgeskemaundersøgelser med deltagerne på peer-uddannelsen. Den første er besvaret efter det 13-ugers undervisningsforløb på peer-uddannelsen. Den anden er besvaret umiddelbart efter deltagernes praktikperiode og den tredje er besvaret minimum seks måneder efter afslutningen af peer-uddannelsen.

Evalueringen af recovery-skolerne baserer sig på kursusevalueringer, som kursusedeltagerne har udfyldt efter hvert kursus samt en spørgeskemaundersøgelse med underviserne i recovery-skolerne, der er gennemført i efteråret 2017.

Endeligt baserer evalueringen af peer-guide modellen sig på en spørgeskemaundersøgelse med de borgere, som har haft forløb med en peer-guide.

I alle spørgeskemaundersøgelserne har det været muligt for respondenterne at uddybe deres besvarelser kvalitativt. Hvor det er relevant, suppleres der desuden med kvalitativt data fra interviews med relevante nøglepersoner i både region og kommune.

3 PEER-UDDANNELSEN

3.1 OM PEER-UDDANNELSEN

Peer-uddannelsen er for mennesker, som har personlig erfaring med psykisk sårbarhed, livet som bruger af social og/eller behandlingspsykiatrien og ikke mindst med recovery. I Projekt Ligestillet Støtte har alle peer-guider og peer-undervisere i recovery-skolerne gennemgået peer-uddannelsen forud for deres virke.

Uddannelsens overordnede formål er at sætte mennesker i stand til at omforme deres levede erfaringer til erfaringskompetencer, som kan bruges i arbejdet som 'peer-støtte' for andre med psykisk sårbarhed.

Uddannelsen varer 13 uger, og der er undervisning to dage om ugen à tre timer. Det vil sige, at den samlede varighed er 78 timer.

Uddannelsen er bygget op omkring syv overordnede temaer; dels temaer, der danner baggrund for peerstøtte, dels temaer, der sætter deltagerne i stand til at arbejde som peer-støtte. Temaerne er 1) Peer-støtte, 2) Recovery og empowerment, 3) Den Personlige Arbejdsbog, 4) Diagnosemestring, sorg og krise, stigma, 5) Livshistorier, 6) Kommunikation og 7) Roller og grænser.

Gennem hele uddannelsen arbejdes der med erfarings- og læringsloop. Når teori introduceres i undervisningen, opfordres alle til at sætte den i relation til egne eller andres erfaringer, til at trække tråde bagud til tidligere temaer og til at sætte det i relation til kommende roller som peer-støttemedarbejdere. Alle temaer refererer dermed til hinanden og bygger oven på hinanden, så deltagerne løbende opnår træning og læring i alle de forskellige områder.

Fra efteråret 2017 er et praktikforløb, hvor deltagerne på uddannelsen afprøver den tillærte teori i praksis gennem et 1:1 forløb med en borger over en periode på op til fire måneder, blevet indført.

Find et oplæg til fælles ramme for peer-uddannelser i Danmark [her](#).

3.2 KORTSIGTEDE VIRKNINGER FOR DELTAGERNE PÅ PEER-UDDANNELSEN

- De peer-uddannede er generelt tilfredse med peer-uddannelsen
- De peer-uddannede oplever, at peer-uddannelsen har givet dem indsigt i og redskaber til at arbejde med egen recovery-proces, samt at de er kommet længere i deres egen recovery-proces.
- Stort set alle de peer-uddannede føler, at de har fået omsat deres levede erfaringer til erfaringskompetence gennem forløbet.

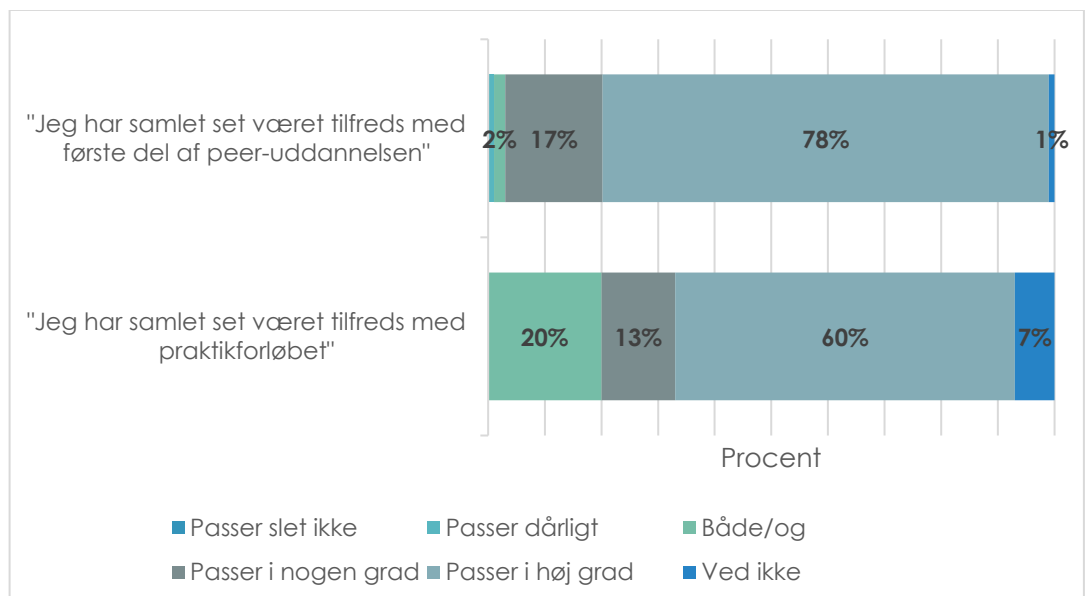
Tilfredshed med peer-uddannelsen

Langt størstedelen af de peer-uddannede har været tilfredse med peer-uddannelsen, herunder det 13-ugers undervisningsforløb samt praktikforløbet, og finder peer-uddannelsen meget relevant. Flere uddyber, at forløbet har været lærerigt og indsigtfuldt, og 73% svarer desuden, at de er blevet mere motiverede til at fortsætte som peer-guide efter praktikperioden.

I Projekt Ligestillet Støtte har i alt 107 personer gennemført peer-uddannelsen. Der er et klart overtal af kvinder (80%). Gennemsnitsalderen for de peer-uddannede er 40 år. Der er dog stor aldersspredning, hvor den yngste deltager er 26 år, og den ældste er 56 år.

"Sygdom og behandling har været noget, man ikke kan bruge til noget udover at bestige det som et bjerg, nu kan man i stedet trække på det som en positiv ressource"

Peer-uddannet i Randers

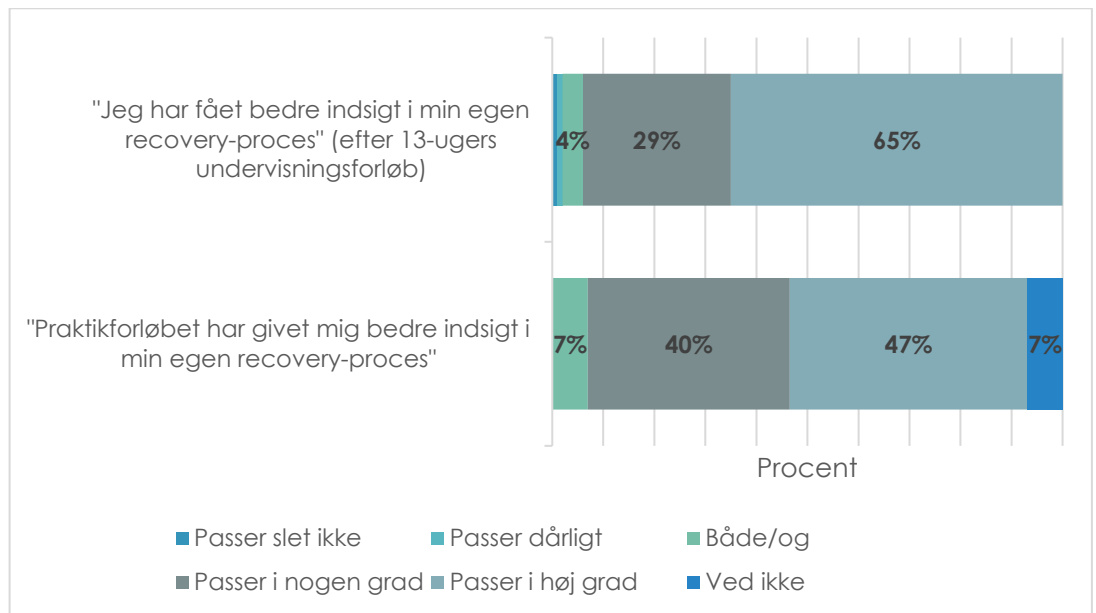
FIGUR 1. Note: n=85 ved det første spørgsmål og n=15 ved det andet spørgsmål

"Jeg har rykket mig meget mere på tre måneder, end jeg har gjort på et år. Personligt har jeg lært at sætte grænser og forstå de processer, jeg har gennemgået."

Peer-uddannet i Viborg

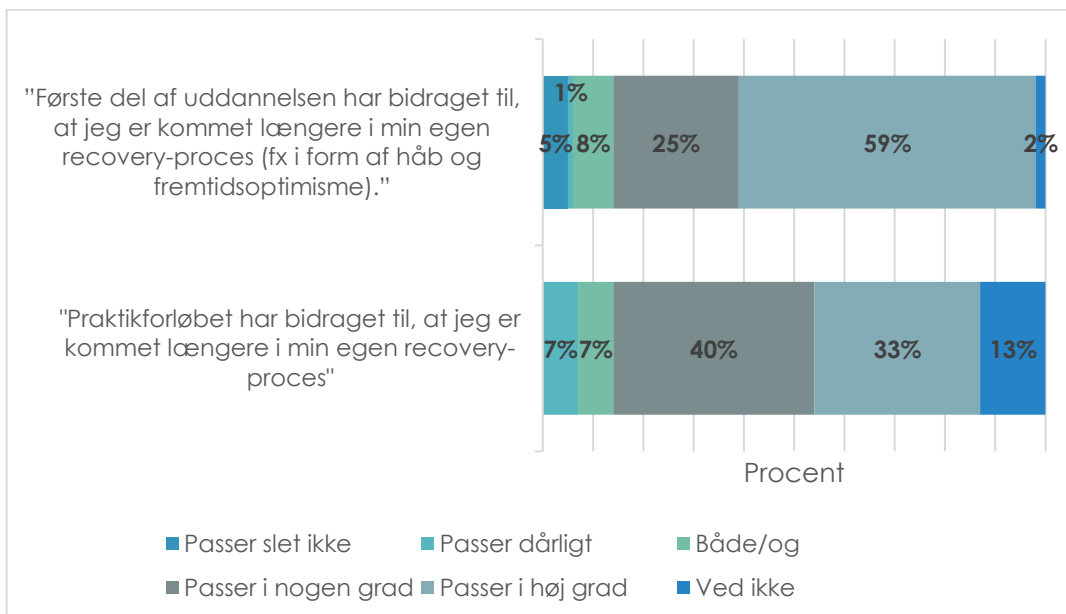
Bedre indblik i egen recovery-proces

Både det 13-ugers undervisningsforløb og den efterfølgende praktikperiode har givet deltagerne bedre indsigt i egen recovery-proces.

FIGUR 2. Note: n=85 ved det første spørgsmål og n=15 ved det andet spørgsmål

I forlængelse heraf oplever mere end 70%, at peer-uddannelsen har bidraget til, at de er kommet længere i deres egen recovery-proces – både efter det 13 ugers undervisningsforløb og efter praktikperioden. Det uddybes bl.a. med, at uddannelsen har skabt håb for fremtiden og tro på egne ressourcer. Efter peer-uddannelsen oplever mere end fire ud af fem deltagere desuden, at de gør fremskridt ift. egne målsætninger om f.eks. job, uddannelse mm.

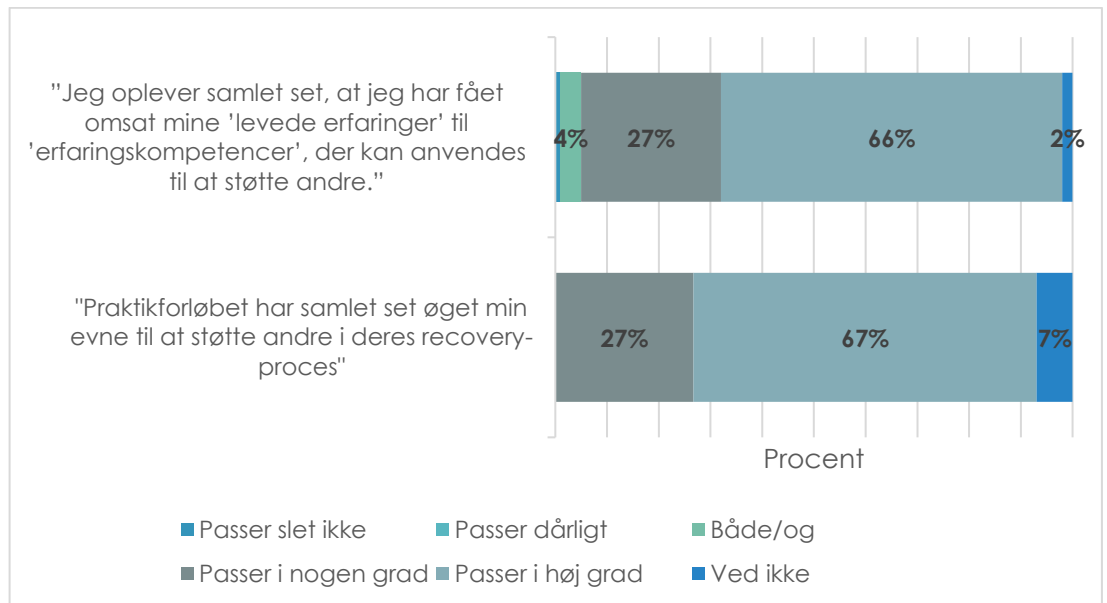
FIGUR 3. Note: $n=85$ ved det første spørgsmål og $n=15$ ved det andet spørgsmål

Fra levede erfaringer til erfaringskompetence

Efter det 13-ugers undervisningsforløb oplever 93% samlet set, at de har fået omsat deres levede erfaringer til erfaringskompetence, som de kan bruge til at støtte andre. Ligeledes oplever stort set alle peer-uddannede, at praktikforløbet har øget deres evne til at støtte andre i deres recovery-proces. De peer-uddannede oplever generelt stor glæde ved at mærke, at de gennem praktikforløbet får omsat den tillærte teori til praksis, samt at de kan gøre en forskel for de borgere, de møder.

"Jeg har fået en værdifuld indsigt i mig selv og vigtige redskaber til virket som peer-medarbejder. Uvurderlige redskaber fra mine medstuderendes livserfaringer og perspektiver!"

Peer-uddannet i Aarhus

FIGUR 4. Note: $n=85$ ved det første spørgsmål og $n=15$ ved det andet spørgsmål

"Jeg oplever at være mere fri i min egen historie. Det er en ressource, i stedet for at være noget jeg skal gemme væk i mit job"

Peer-uddannet i Aarhus

Når deltagerne selv skal sætte ord på deres udbytte af uddannelsen på kort sigt, så er det gennemgående, at uddannelsen har bidraget til en væsentlig selvudvikling og øget selvtillid, bl.a. fordi deltagerne er blevet mere bevidste om, hvordan de kan bruge deres egen historie og de øvrige redskaber, peer-uddannelsen har givet dem, til både at hjælpe sig selv og andre.

I alt har 42 personer gennemført praktikken. Størstedelen har gennemført praktik som peer-guide, mens få har været på et psykiatrisk sengeafsnit. Praktikforløbene har i gennemsnit varet 15 uger.

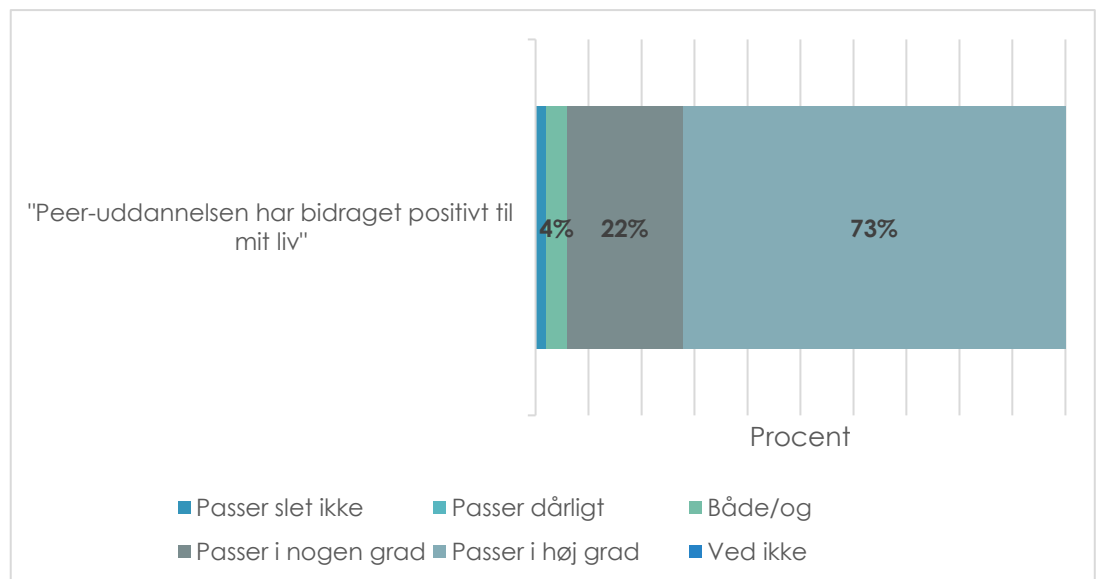
Derudover fremhæver mange deltagere, at peer-uddannelsen har øget deres sociale netværk, idet de har fået et godt sammenhold med de øvrige deltagere på deres hold, og generelt udtrykker deltagerne stor taknemmelighed for at have fået muligheden for at tage uddannelsen. For nogle er det den eneste uddannelse, de nogensinde har kunnet gennemføre.

3.3 LANGSIGTEDE VIRKNINGER FOR DELTAGERNE PÅ PEER-UDDANNELSEN

- Stort set alle de peer-uddannede oplever, at peer-uddannelsen har bidraget positivt til deres liv på længere sigt.
- Peer-uddannelsen har givet de peer-uddannede nye muligheder, både generelt i livet og arbejdsmæssigt.
- Peer-uddannelsen har bidraget til, at de peer-uddannede i højere grad er blevet selvforsørgende.

Peer-uddannelsen bidrager positivt

Når de peer-uddannede spørges til betydningen af peer-uddannelsen minimum seks måneder efter, de har afsluttet den, så viser det sig, at hele 95% mener, at peer-uddannelsen har bidraget positivt til deres liv. Det uddybes bl.a. med, at uddannelsen har bidraget til øget selvværd og livskvalitet, samt tydeliggjort, at deltagernes erfaring med psykisk sårbarhed kan bruges til at hjælpe andre frem for at være noget, de skal skjule.

FIGUR 5. Note: n=55

Desuden mener henholdsvis 88% og 87%, at de i nogen eller høj grad er et godt på vej i deres recovery-proces og føler sig håbefulde for fremtiden. Flere oplever, at livet former sig, som de ønsker det. Dette indebærer bl.a., at de har fået et arbejde, kæreste eller lignende.

"Det er først i praktikforløbet, jeg mærker, hvad det vil sige at arbejde som peer. Praktikken er i mine øjne uundværlig"

Peer-uddannet i Randers

"Arbejdsrelateret ville jeg ikke være der, hvor jeg er i dag uden at være med i projektet"

Peer-uddannet i Viborg

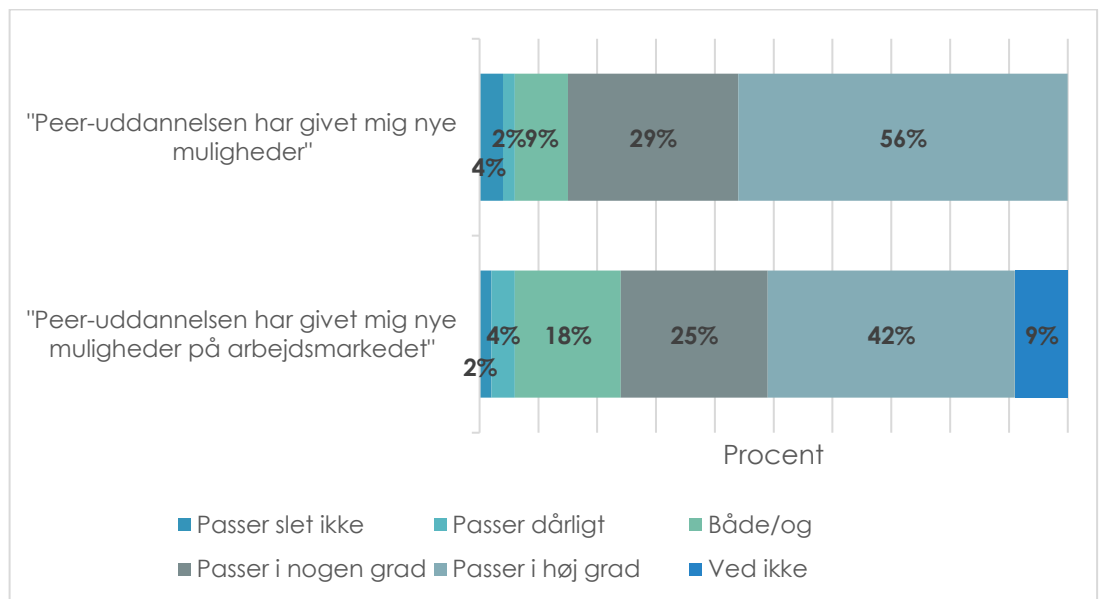
"Jeg er nået derhen hvor jeg, efter at have været på psykofarmaka i 11 år, nu vil prøve at trappe ud"

Peer-uddannet i Aarhus

Muligheder på arbejdsmarkedet

Mere end fire ud af fem peer-uddannede oplever efter seks måneder, at peer-uddannelsen har givet dem redskaber, som de kan bruge både i deres hverdags- og arbejdsliv samt i sociale relationer. Det er især redskaberne om kommunikation, konflikthåndtering, recovery-værdierne, egne grænser og det personlige lederskab, deltagerne anvender.

Størstedelen af de peer-uddannede oplever ligeledes, at uddannelsen har givet dem nye muligheder – både generelt i livet og arbejdsmæssigt. Dette skyldes især, at deltagerne ikke længere føler, at de skal gemme deres historie med psykisk sårbarhed af vejen, men i stedet kan bruge den aktivt.

FIGUR 6. Note: n=55

Øget selvforsørgelse

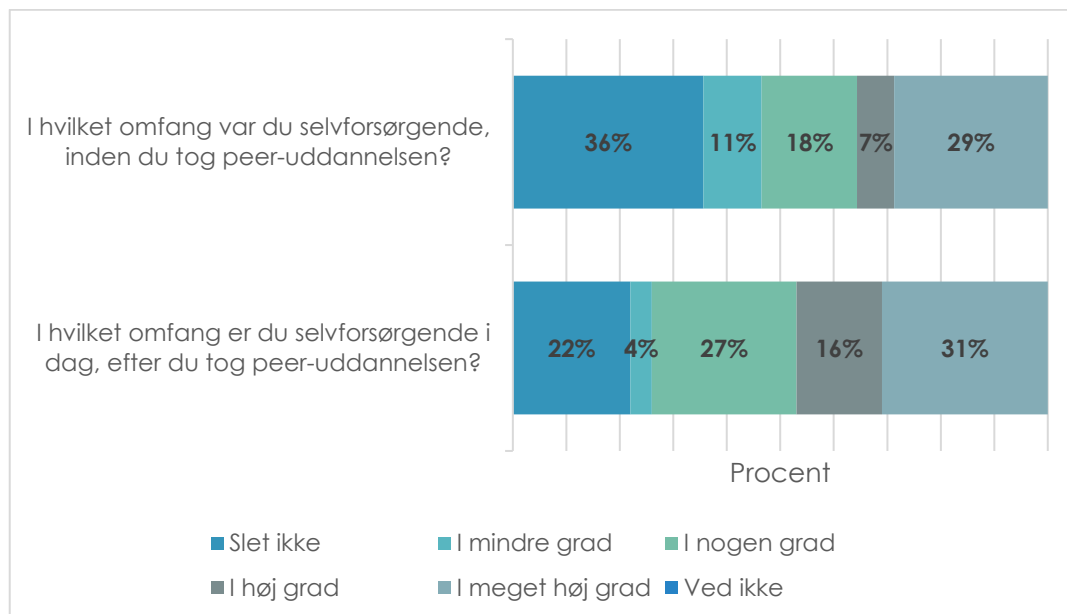
Samtidig er flere af de peer-uddannede blevet mere selvforsørgende efter peer-uddannelsen. Andelen, der i nogen, høj eller meget høj grad er selvforsørgende, er steget fra 54% før peer-uddannelsen til 74% efter peer-uddannelsen. Omkring halvdelen (51%) mener, at peer-uddannelsen har bidraget til deres selvforsørgelse. Manglende selvforsørgelse skyldes oftest, at deltagerne er på førtidspension eller under uddannelse.

"Jeg har mildest talt hoppet over et af de bjerge, jeg skulle bestige. Jeg føler, at jeg kan leve op til og leve med det håb, som vi skal bringe videre."

Peer-uddannet i Randers

"Jeg har været syg i størstedelen af mit liv, det har været meningsløst indtil at peer-projektet kom på banen, som gav sygdommen mening"

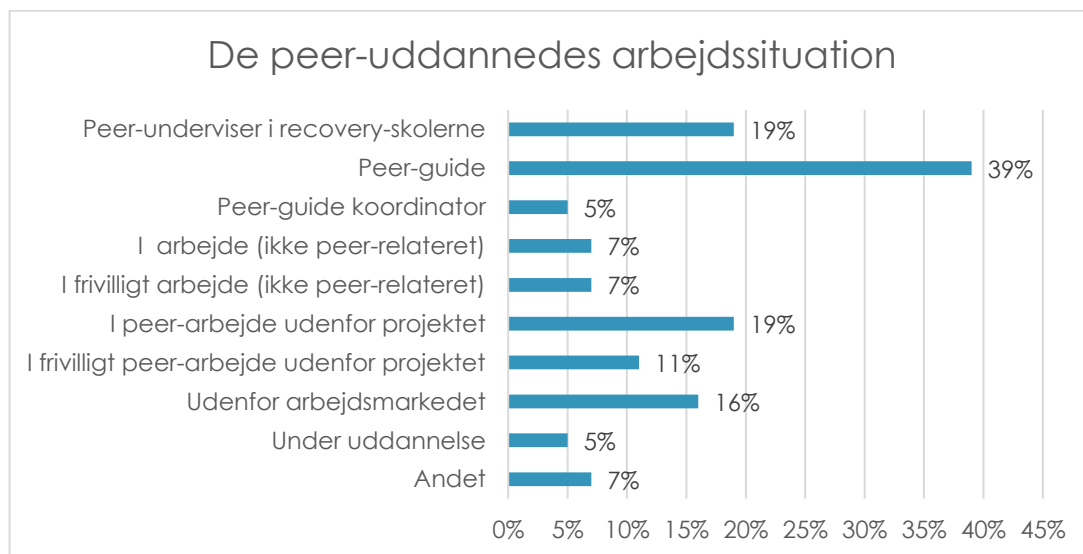
Peer-uddannet i Viborg

FIGUR 7. Note: n=45

Mod på at arbejde som peer

Mange af de peer-uddannede er i dag beskæftiget med peer-arbejde, enten som peer-guide, peer-underviser eller peer-kordinator. Dette er beskæftigelsesfunktioner, som er en del af Ligestillet Støtte. Flere af funktionerne fortsætter dog efter projektets ophør. Derudover er der henholdsvis 19% og 11%, som er i lønnet og frivilligt peer-arbejde udenfor projektet. Der er dog fortsat 16%, som er udenfor arbejdsmarkedet.

FIGUR 8. Note: n=57 (respondenterne har kunnet afkrydse flere kategorier)

"Peer-uddannelsen har givet ny mening i mit liv og været en enorm faktor for min udvikling"

Peer-uddannet i Aarhus

De peer-uddannede har en stor lyst til at arbejde som peer, fordi de tror på, at de kan skabe positiv forandring for de mennesker, de hjælper. Således udtrykker en stor del af de peer-uddannede, som i dag er i peer-jobs også, at de oplever, de gør en betydelig forskel for de borgere, de berører.

Omvendt giver flere dog udtryk for, at der mangler ansættelsesmuligheder for peers, herunder især lønnede stillinger. De peer-uddannede, som er i lønnet arbejde, oplever desuden skævvridning med hensyn til løn og ansættelsesvilkår, bl.a. fordi de ofte kun er ansat på deltid.

Desuden ønsker flere peer-uddannede, at der var mulighed for efteruddannelse i form kortere kurser med fokus på eksempelvis samtaleteknikker.

Hele 93% vil anbefale uddannelsen til andre, og flere giver udtryk for, at peer-uddannelsen burde blive en integreret del af uddannelsessystemet, så flere får mulighed for at tage den.

3.4 PEER-UDDANNELSENS INDHOLD

Trygt læringsrum

Når de peer-uddannede bliver spurgt til indholdet i peer-uddannelsen, træder det frem, at det især er undervisningen omkring livshistorier, kommunikation og roller og grænser, som deltagerne har fundet relevant. Tre ud af fire oplever, at det faglige niveau er passende, samt at der er en rød tråd gennem uddannelsesforløbet. Et fåtal oplever, at det faglige niveau er for lavt. 88% oplever at have fået konkrete redskaber til at kunne arbejde med egen recovery-proces. Flere uddyber, at de især ved at høre andres livshistorier og gengive deres egen er blevet mere opmærksom på deres egen historie, herunder processer og vendepunkter i deres liv med psykisk sårbarhed.

Dog giver rigtig mange udtryk for, at de godt kunne have brugt mere tid til at gå i dybden med de forskellige elementer på uddannelsen. Flere foreslår, at man for fremadrettet at øge udbyttet af uddannelsen yderligere, kan fokusere mere på at understøtte arbejdet med uddannelsens temaer udenfor undervisningen eksempelvis gennem en studiegruppe. Dette vil imødekomme ønsket om at kunne gå mere i dybden med uddannelsens indhold,

At italesætte de mange forskellige emner igen, giver helt sikkert anledning til fornyet refleksion. Desuden inspireres 'man' af andres personlige erfaringer, deres måde at håndtere recovery på, deres mod på forskellige 'ting' osv.

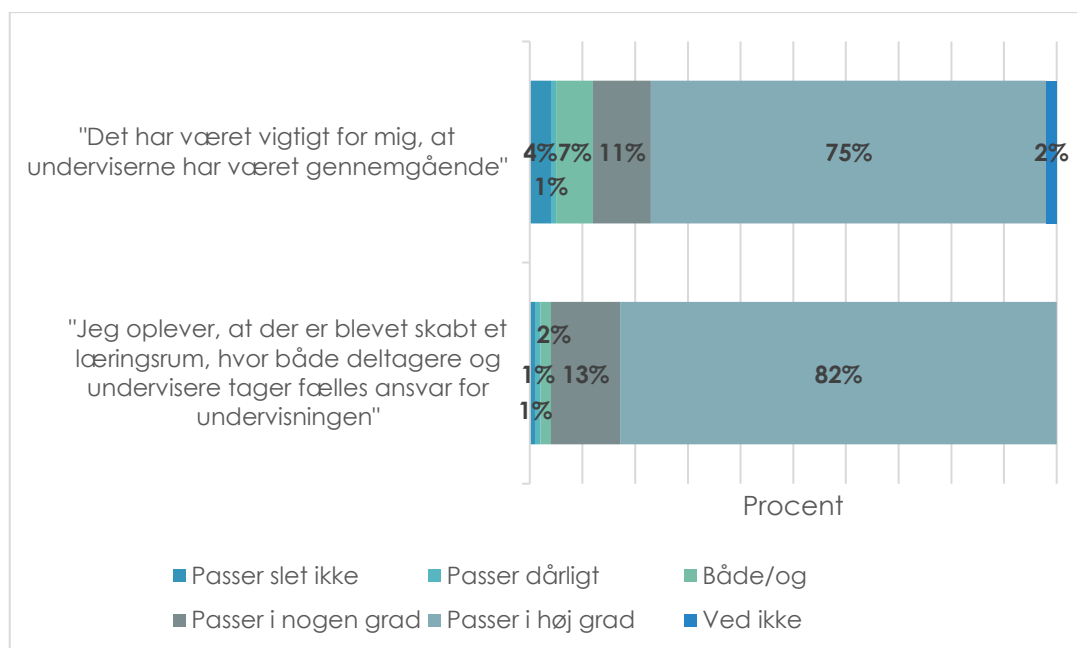
Peer-uddannet i Aarhus

og samtidig kan det understøtte de sociale relationer, som de peer-uddannede i forvejen anser som et særligt positivt udbytte af uddannelsesforløbet.

Generelt oplever de peer-uddannede, at underviserne på peer-uddannelsen har formået at formidle læringsstoffet på en god måde, og det har været væsentligt for deltagerne, at underviserne har været gennemgående, da det har bidraget til trygge og tillidsfulde relationer mellem undervisere og deltagere. Dette har bidraget til, at der er blevet skabt et trygt læringsrum, hvor der er mulighed for høj grad af inddragelse og deltager-skabt læring. Således oplever 95% af deltagerne også, at der er blevet skabt et læringsrum, hvor både deltagere og undervisere har taget fælles ansvar for undervisningen.

Det har for mig personligt været yderst positivt, at der har været begge typer undervisere, da det har givet en større forståelses ramme - både for de andre undervisere samt hele holdet.

Peer-uddannet i Randers

FIGUR 9. Note: n=85

Ligeledes har det for 84 % af deltagere haft stor værdi, at underviserteamet har bestået af både en fagprofessionel og en peer-underviser. Det uddybes med, at det giver en god dynamik, samt at det er særligt vigtigt med en underviser med erfaringskompetence, fordi deltagerne kan spejle sig i denne underviser. Flere deltagere foreslår dog at inddrage yderligere undervisere i forløbet for bl.a. at bringe flere forskellige perspektiver i spil.

Væsentligt med praktisk afprøvning

93% af dem, som har været i praktik, oplever, at det 13-ugers undervisningsforløb har gjort dem parate til at gennemføre praktikforløbet. Således er der heller ingen af de peer-uddannede, som har oplevet situationer i praktikperioden, som undervisningsforløbet ikke har sat dem i stand til at håndtere.

Praktikperioden viser sig desuden at være et godt supplement til det 13-ugers undervisningsforløb, da de peer-uddannede, som har gennemført peer-uddannelsen inden praktikperioden blev indført, i høj grad efterspørger afprøvning af den tillærte teori i praksis. Omvendt er de peer-uddannede, som har været i praktik, meget glade for den praktiske afprøvning. 91% af dem, som har været i praktik, oplever, at praktikforløbet samlet set har styrket peer-uddannelsen. Det uddybes med, at en afprøvelse af teorien i praksis er altafgørende for, at man bliver i stand til rent faktisk at gøre det, man har lært.

"Når jeg møder folk, der forstår mig, så giver det større forståelse og tryghed – det vil jeg gerne give andre"

Peer-uddannet i Randers

4 RECOVERY-SKOLERNE

4.1 OM RECOVERY-SKOLERNE

Recovery-skolerne er et undervisningstilbud, som er gratis og åbent for alle, men primært henvender sig til nuværende eller tidligere bruger af psykiatrien, pårørende til psykisk sårbare og medarbejdere, som arbejder indenfor det psykiatriske eller socialpsykiatriske område.

Recovery-skolerne udbyder kortere kurser eller læringsforløb med fokus på recovery og recovery-relaterede emner. Det kan f.eks. være teoretiske, praktiske, fysiske og kreative måder at arbejde med recovery på. Kurserne er altid ressource- og mestringsfokuserede, ligesom de rammesætter en udforskning af erfaringer, handlemuligheder, håb og netværk.

Kurserne udvikles og faciliteres altid i samspil mellem en underviser med erfaringskompetence, en såkaldt peer-underviser, og en fagprofessionel underviser. Peer-underviserne har alle gennemgået peer-uddannelsen, og både peer-undervisere og fagprofessionelle undervisere gennemgår et intro-forløb for at sikre en fælles forståelse af de centrale principper, recovery-skolerne bygger på.

Der lægges vægt på udvikling af kurser, som henvender sig til hele den primære målgruppe for at styrke muligheden for, at både bruger-, pårørende- og medarbejderperspektiver repræsenteres på kurserne.

Målet for alle kursusedtagerne er, at de opnår øget viden om og kompetencer til at arbejde med egen eller støtte andre i deres recovery-proces, samt bedre indblik i de øvrige deltageres perspektiver på psykisk sårbarhed og recovery

Find modelbeskrivelsen for recovery-skolen [her](#).

Eksempler på kurser i recovery-skolerne

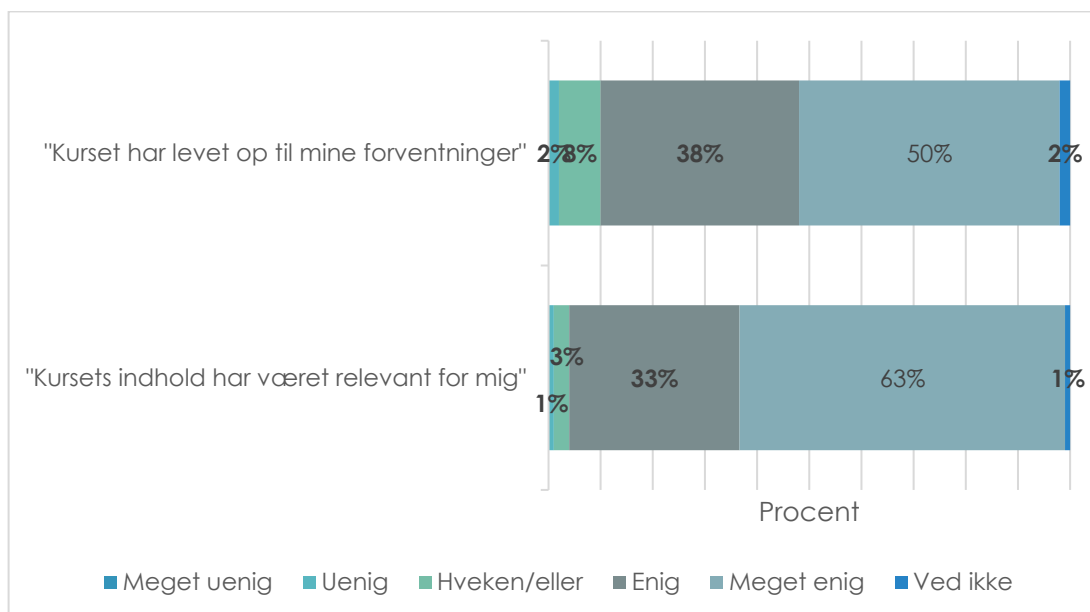
- Livshistoriefortælling
- Energiregnskab
- Fokus på rollen som pårørende
- At være på en arbejdsplads

4.2 KORTSIGTEDE VIRKNINGER FOR KURSUSDELTAGERNE

- Stort set alle kursisterne finder kurserne på recovery-skolerne relevante.
- Kurserne er med til at styrke kursisternes tro på recovery og håb for fremtiden.
- Mange oplever, at kurserne giver ny indsigt, som de kan bruge både i deres liv generelt og i deres arbejdsliv.
- Kursisterne oplever et ligeværdigt læringsrum og værdifuldt samspil med de øvrige deltagere

Styrket tro på recovery

Langt størstedelen af kursisdeltagere oplever, at kursernes indhold er relevant for dem, og at kurserne har levet op til de forventninger, de havde til det.

FIGUR 10. Note: n=1225

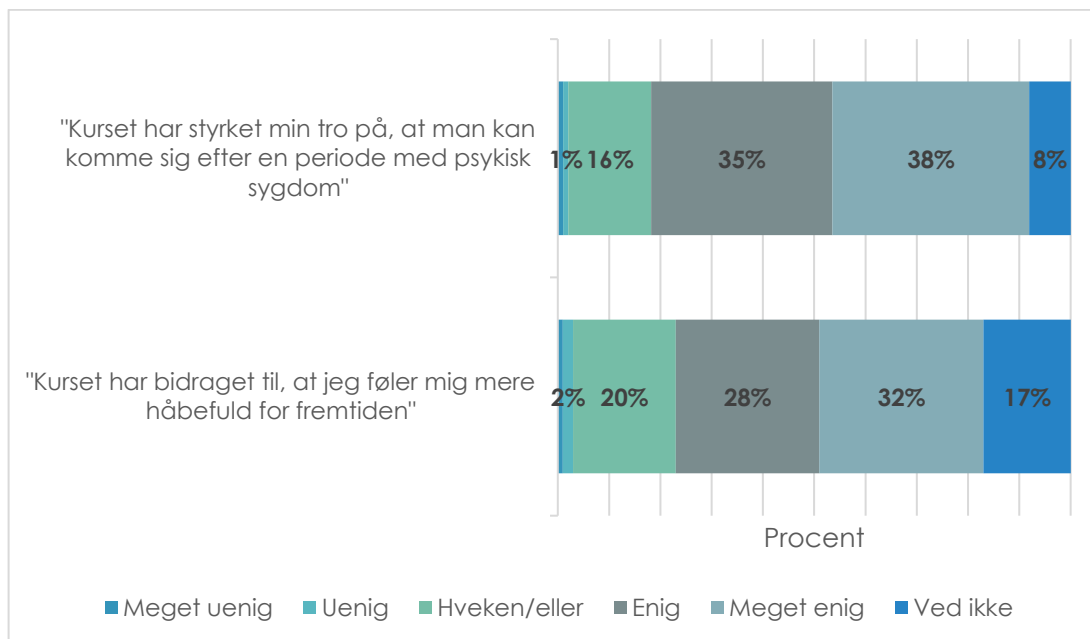
Kurserne har først og fremmest givet kursisterne større forståelse for de temaer, de berører. Derudover er hele 73% enige i, at det kursus, de har deltaget på, har styrket deres tro på, at man kan komme sig efter en periode med psykisk sygdom. Mere end halvdelen (60%) er ligeledes enige i, at det kursus, de har deltaget på, har bidraget til, at de føler sig mere håbefulde for fremtiden.

"Det bedste har været, at møde andre mennesker i nøjagtig samme situation, at peer-underviseren var meget oplysende og personlig, og at der også var bostøtter og en fra lokal psykiatrien med"

Kursist i Aarhus

"Det bedste ved kurset har været de refleksioner, det har givet mig omkring min egen situation, og hvilken retning jeg ønsker for mit liv. Det har givet mig gode redskaber".

Kursist i Viborg

FIGUR 11. Note: n=1225

Nye indsigter og redskaber

Henholdsvis 82% og 60% giver udtryk for, at kurserne har givet dem ny indsigt, som de kan bruge i både deres liv generelt og i deres arbejdsliv. Det er især de kursister, som har deltaget, fordi de selv ønskede det, der oplever at have fået denne brugbare indsigt. En del brugere eller tidligere brugere af psykiatrien svarer 'ikke relevant' til spørgsmålet om, hvorvidt kurset har givet dem ny indsigt, som de kan bruge i deres arbejdsliv. Det kan muligvis skyldes, at de ikke er i arbejde.

I Projekt Ligestillet Støtte har mere end 1225 mennesker deltaget på et kursus. Størstedelen af deltagerne er nuværende eller tidligere brugere af psykiatrien (34%) samt ansatte fra enten kommune eller region (34%). Kun 16% af deltagerne har været pårørende.

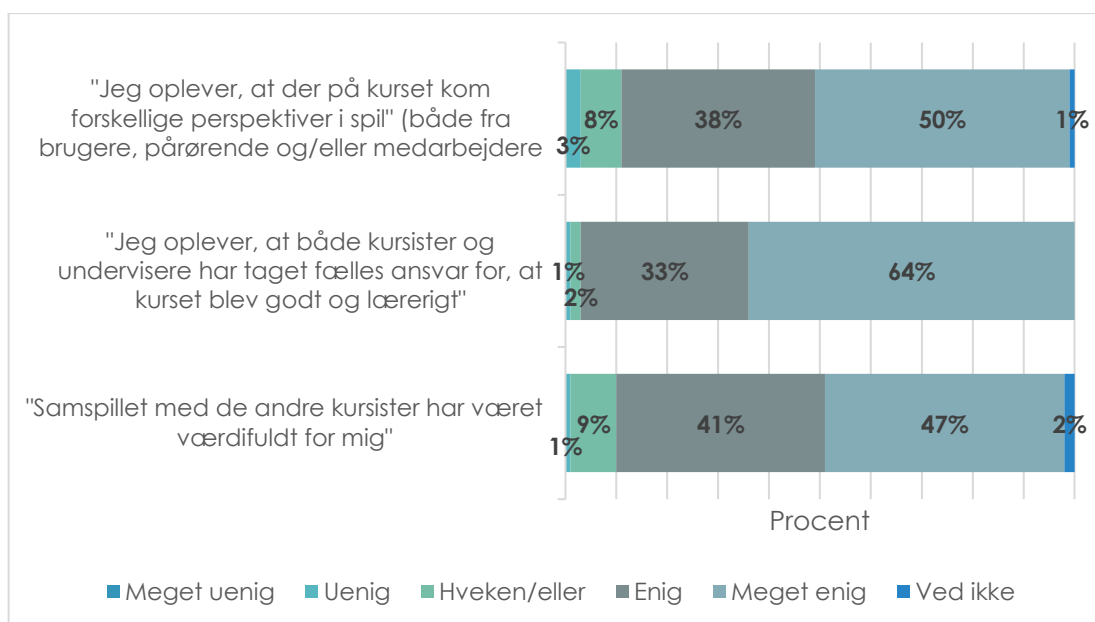
4.3 KURSERNES INDHOLD

Konkrete redskaber

Kursisterne lægger vægt på, at det er særligt godt, at kurserne i recovery-skolerne introducerer konkrete redskaber og eksempler, som er direkte anvendelige i kursusdeltagernes hverdag. En kursist skriver bl.a. "[...]i begyndelsen var [jeg] rystende nervøs for nu, fortid og fremtidige hændelser, og jeg går herfra med konkrete redskaber til selv at tage ansvar for det gode møde", mens en anden skriver "de refleksioner det har givet mig omkring min egen situation og hvilken retning, jeg ønsker for mit liv. Det har givet mig gode redskaber".

Ligeværdigt læringsrum

Af figur 12 fremgår det, at kursisterne generelt er tilfredse med rammerne for kurserne, herunder bl.a. samspillet med de øvrige kursister samt det, at både kursister og undervisere tager fælles ansvar for, at et kursus er godt og lærerigt. Når de bliver bedt om at uddybe, hvad der var særligt godt ved kurserne, er det således også især erfaringsudvekslingen med de øvrige deltagere og undervisere, der lægges vægt på.

FIGUR 12. Note: n=1225

"Det bedste ved kurset har været den flade struktur – co-produktion – også mellem kursister"

Kursisterne uddyber endvidere, at det bedste ved kurserne er, at de oplever ligeværdighed mellem alle involverede. Samtidig udtrykker flere, at det er væsentligt, at der inddrages både bruger-, pårørende- og medarbejderperspektiver på kurserne, da dette er med til at skabe en god gruppedynamik. Således synes kursisterne også, at det er godt, at underviserteamet består af både en peer-underviser og en fagprofessionel underviser. Rigtig mange giver udtryk for, at underviserne er nærværende og engagerede, samt at det er udbytterigt, at underviserne bruger deres egne erfaringer i undervisningen.

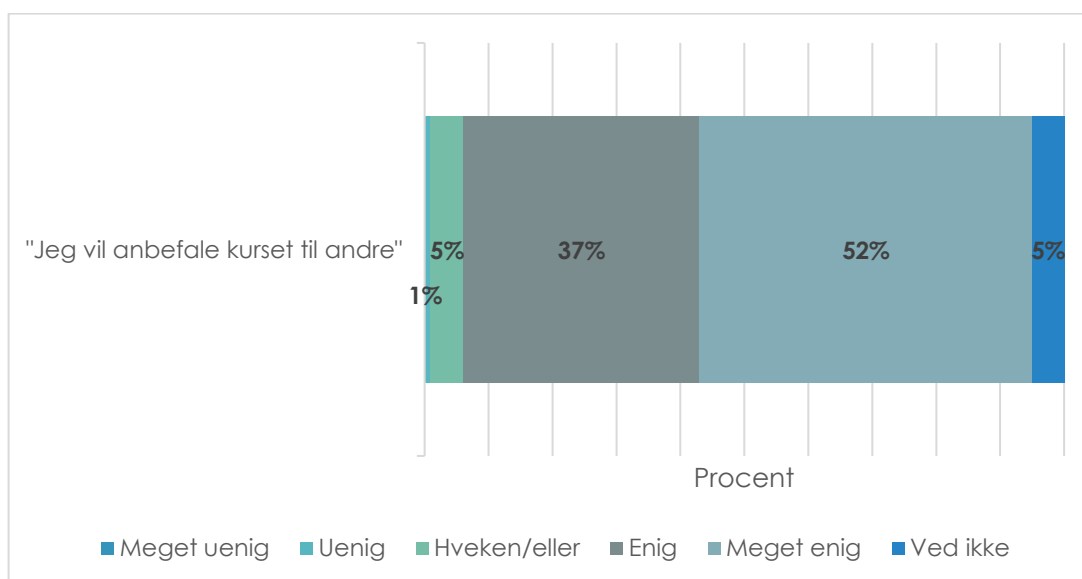
Omvendt giver flere kursister udtryk for, at kurserne varer for kort tid. De kan med fordel vare længere tid, så der bl.a. er mere tid til fordybelse i kursernes temaer og øvelser med de redskaber, som præsenteres på kurserne. Flere foreslår i den forbindelse, at der arrangeres en opfølgende undervisningsdag, hvor der eksempelvis kan sparreres omkring brugen af de redskaber, et kursus har givet.

Udover mere tid efterlyser en række deltagere mere teori på kurserne samt en konkret rammesætning for, hvad formålet med et pågældende kursus er.

På trods af disse mangler, er der dog 89% af deltagerne, som vil anbefale det kursus, de har deltaget på, til andre.

"Det bedste ved kurset har været, at jeg har fået øget indsigt i recovery-tanken samt samspillet mellem fagpersoner og brugere. At alle er lige; ikke fokus på baggrund".

Kursist i Viborg

FIGUR 13. Note: n=1225

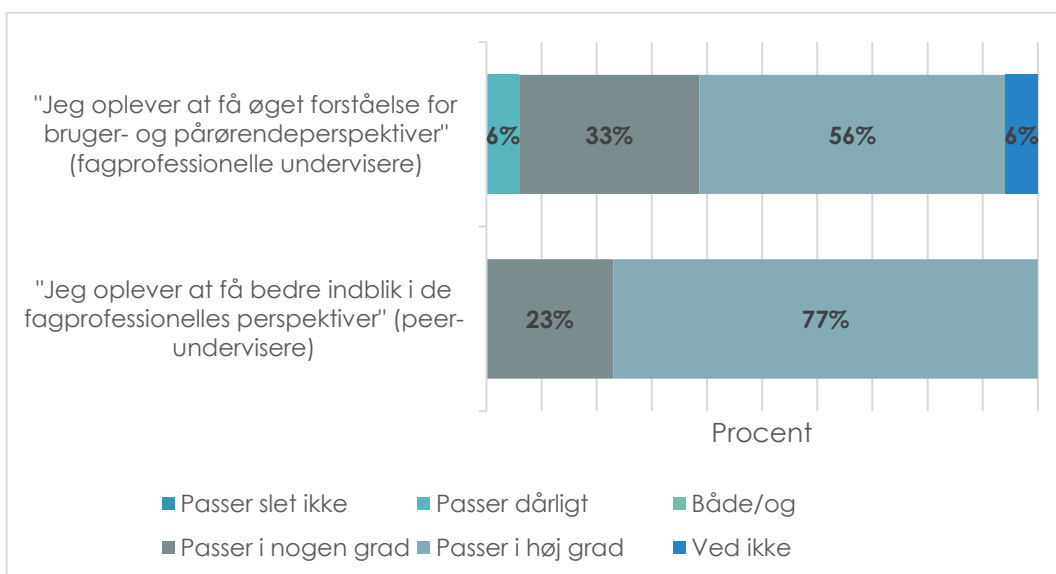
4.4 KORTSIGTEDE VIRKNINGER FOR UNDERVISERNE

- Underviserne oplever stor arbejdsglæde ved at undervise på recovery-skolerne og føler, de skaber værdi for kursisterne.
- Underviserne oplever et ligeværdigt og respektfuldt samarbejde med de øvrige undervisere, hvor de opnår indsigt i hinandens perspektiver.
- Peer-underviserne oplever at udvikle en positiv og anerkendt identitet samt øget fremtidsoptimisme.

Underviserne er generelt positive omkring deres arbejde som henholdsvis peer-underviser eller fagprofessionel underviser i recovery-skolerne. De oplever, at deres kompetencer kommer godt i spil i undervisningen, og at de kurser, de udvikler og faciliterer, skaber værdi for de kursister, der deltager på dem.

Udveksling mellem perspektiver

Fagprofessionelle undervisere og peer-undervisere udvikler og faciliterer, som nævnt, kurserne i recovery-skolerne i samspil. Herigennem føler stort set alle de fagprofessionelle undervisere, at de får en øget forståelse for bruger- og pårørendeperspektiverne. Ligeledes føler alle peer-underviserne, at de får et bedre indblik i de fagprofessionelles perspektiv.

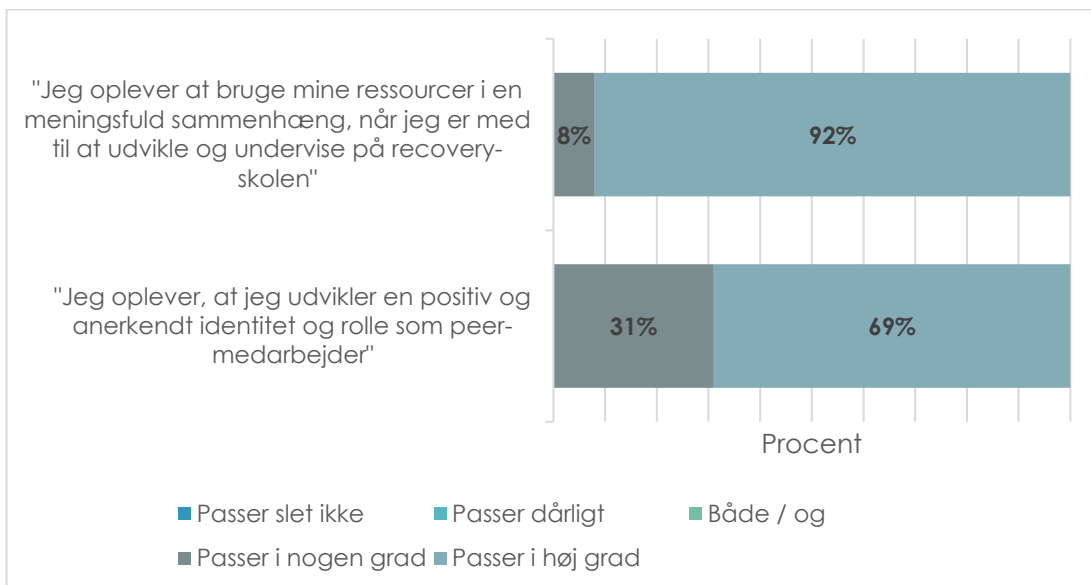

FIGUR 13. Note: $n=18$ ved det første spørgsmål og $n=13$ ved det andet spørgsmål

Peer-underviserne udvikler faglig identitet

For peer-underviserne gælder, at 92% oplever at bruge sine ressourcer i en meningsfuld sammenhæng i underviser-jobbet. Endvidere oplever mere end fire ud af fem, at jobbet muliggør en realisering af faglige såvel som sociale og personlige målsætninger.

Alle peer-undervisere oplever i nogen eller høj grad at udvikle en positiv og anerkendt identitet og rolle som peer-underviser, og 92% oplever øget fremtidsoptimisme. Dette uddybes bl.a. med, at jobbet som peer-underviser bidrager med mening til livet og til den psykiske sårbarhed, som tidligere har været meningsløs. Derudover beskriver flere at opleve øget livskvalitet og arbejdsglæde i forbindelse med underviser-jobbet.

FIGUR 14. Note: n=13 (spørgsmålene er kun stillet til peer-undervisere)

Fagprofessionelle undervisere får viden om recovery

De fagprofessionelle undervisere oplever ligeledes arbejdsglæde ved at undervise i recovery-skolerne. Flere giver udtryk for, at det er lærerigt og meningsfyldt at formidle deres faglige viden i en anden kontekst, end de er vant til. Samtidig giver mere end fire ud af fem fagprofessionelle undervisere udtryk for, at de oplever at få større viden om og forståelse for recovery-værdierne.

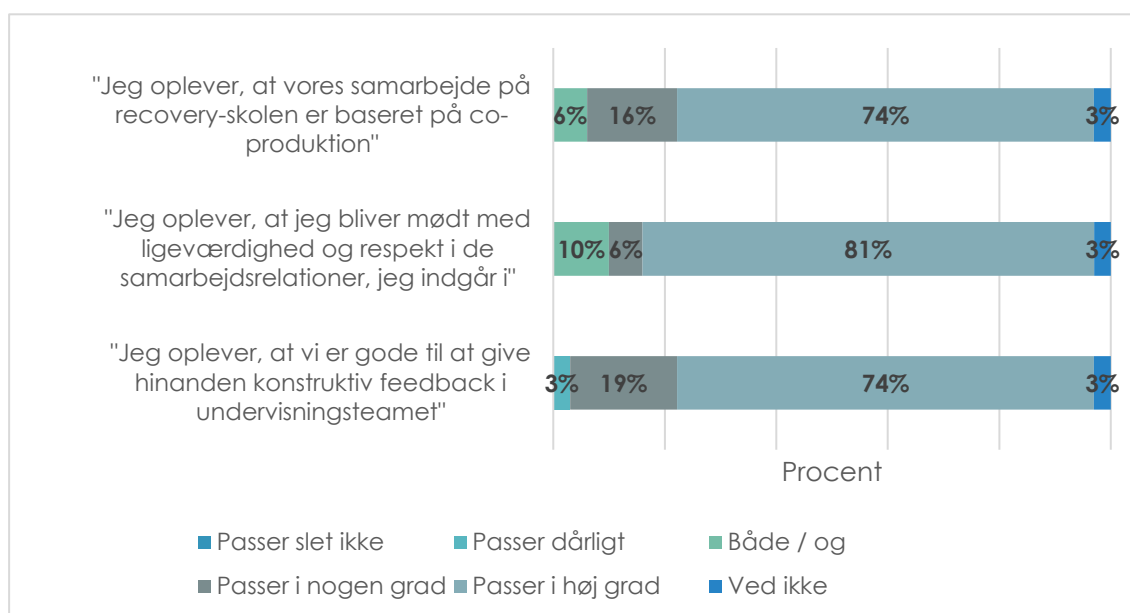
"Jeg oplever, at vi formår at skabe trygge og tillidsfulde undervisningsrum, hvor der er mulighed for erfaringsdeling og følelse af forståelse, respekt og genkendelse. Det er forløsende at kunne mærke fordomme falde til jorden, når kursisterne genkender sig selv i hinanden og os undervisere!"

Peer-underviser i Randers

4.5 UNDERVISERJOBETS INDHOLD

Godt samarbejde mellem underviserne

Både de fagprofessionelle undervisere og peer-underviserne er overordnet meget tilfredse med deres samarbejde med de øvrige undervisere på recovery-skolerne.

FIGUR 15. Note: n=31

Hele ni ud af ti undervisere oplever, at samarbejdet er baseret på co-produktion (samspil), mens 87 % oplever, at de bliver mødt med ligeværdighed og respekt i samarbejdsrelationerne. Endvidere oplever 93%, at de i undervisningsteamet, som består henholdsvis en fagprofessionel underviser og en peer-underviser eller en peer-underviser og en pårørende, er gode til at give hinanden konstruktiv feedback.

Dog oplever flere undervisere, herunder særligt peer-undervisere, en udfordring i, at det varierer betydeligt, hvor mange timer de forskellige undervisere er tilknyttet recovery-skolerne ugentligt. Ofte er peer-underviserne ansat flere timer ugentligt end de fagprofessionelle undervisere, hvilket betyder, at peer-underviserne kan føle, de sidder alene med mange praktiske opgaver, samt at alle undervisere ikke har det samme overblik og ejerskab over kurserne. Det er forsøgt, gennem et introforløb for alle undervisere, at sikre, at alle undervisere er klædt på til at indgå i samarbejdet omkring udviklingen

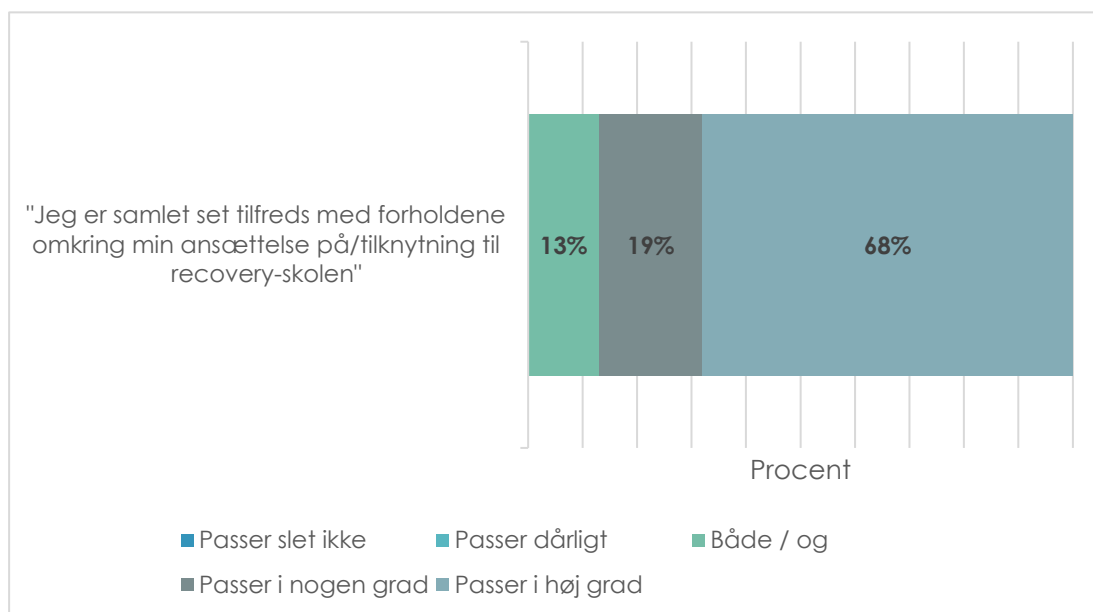
og afviklingen af kurserne, samt har en fælles forståelse for de centrale principper for recovery. Ovenstående indikerer dog, at brugen af fagprofessionelle undervisere, der købes ind ad hoc til udvikling og undervisning forudsætter en endnu større opmærksomhed på, at de er godt klædt på til opgaven.

Variierende tilfredshed med ansættelsesforhold

Underviserne på recovery-skolerne er ansat efter gældende overenskomst for Socialpædagoger (SL). Peer-underviserne er ansat af recovery-skolen, mens de fagprofessionelle undervisere typisk købes ind efter behov og aflønnes gennem honorar. I løbet af deres ansættelse tilbydes alle undervisere supervision. Hele 87% af underviserne giver udtryk for, at de i nogen eller høj grad er tilfredse med deres ansættelsesforhold ved recovery-skolerne. Respondenterne er især tilfredse med den faglige sparring og tydeligheden omkring deres rolle og opgaver.

"Løn ift. mit ansvar og engagement er for lav. Ansættelse af peer-undervisere 10 t/ugen har virkelig mange udfordringer - min anbefaling vil være at ansætte undervisere i flere timer og evt. supplere med eksterne undervisere, som kun kommer for at undervise".

Peer-underviser i Viborg

FIGUR 16. Note: n=31

Tilfredsheden er lavere hvad angår undervisernes aftaleforhold, herunder løn og arbejdstider. Selvom 68% i nogen eller høj grad er tilfredse med deres aftaleforhold, giver flere også udtryk for, at de mener, lønnen er for lav i forhold til det ansvar, de løfter, samt at de ikke er ansat et tilstrækkeligt timeantal til at nå deres opgaver.

5 PEER-GUIDE MODELLEN

5.1 OM PEER-GUIDE MODELLEN

I peer-guide modellen tilbydes 1:1 støtte til borgere, som udskrives fra eller gennemgår ambulans psykiatrisk udredning og/eller behandling. Støtten ydes således i mellemrummet mellem regionale og kommunale tilbud.

Et guide-forløb kan have en varighed på op til fire måneder, hvor mødeintensiteten mellem parterne aftales efter behov – typisk afholdes møderne én gang om ugen i 1-2 timer. Møderne kan foregå i borgerens eget hjem, på en sygehusafdeling, i en park eller andre steder efter borgerens ønske.

Med afsæt i peer-guidens egne erfaringer med psykiske vanskeligheder og recovery er det peer-guidens opgave at støtte borgeren i at komme sig.

Peer-guiden anvender den erfaringskompetence, som vedkommende har tilegnet sig gennem peer-uddannelsen samt redskaber fra peer-uddannelsen. Peer-guidens bag-

grund giver borgeren mulighed for at spejle sig i et menneske, som selv er kommet videre efter psykisk sårbarhed.

Peer-guiderne er i projektet forankret hos SIND På-rørenderådgivning, som står for den primære koordinering af guideforløb og matching mellem peer-guide og modtager i samarbejde med udvalgte nøglepersoner fra regionspsykiatrien.

"Peer-guiden har hjulpet mig til - gennem samtale - at reflektere over mine problemer, og gennem den selvindsigt har jeg derved opnået at træffe de rigtige valg for min fremtidige udvikling"

Peer-støtte modtager fra Randers

Peer-guide modellen er blevet tilbudt til patienter på følgende afdelinger:

Viborg

- P0 og P2 – sengeafsnit for psykotiske lidelser
- A1 – sengeafsnit for affektive lidelser
- Klinik for psykotiske lidelser (ambulant)

Aarhus

- Q4 sengeafsnit under Afd. Q, Aarhus Universitetshospital,
- Ambulatorium for mani og depression Aarhus Universitetshospital, Risikov

Randers

- Lokalpsykiatrisk Center Randers (ambulant)

Det er målet, at 1:1-støtten vil hjælpe borgeren til mere smidige og velfungerende overgange fra psykiatrien til hverdagslivet, herunder øget håb og fremtidsoptimisme, styrket inklusion og medborgerskab samt øget handlekraft og bedre handlemuligheder.

Samtidig forventes peer-guide forløbet også at bidrage til peer-guidens egen recovery-proces ved, at vedkommende udvikler en anerkendt faglig identitet, får øget fremtidsoptimisme samt realiserer egne målsætninger.

Find modelbeskrivelsen for peer-guide modellen [her](#).

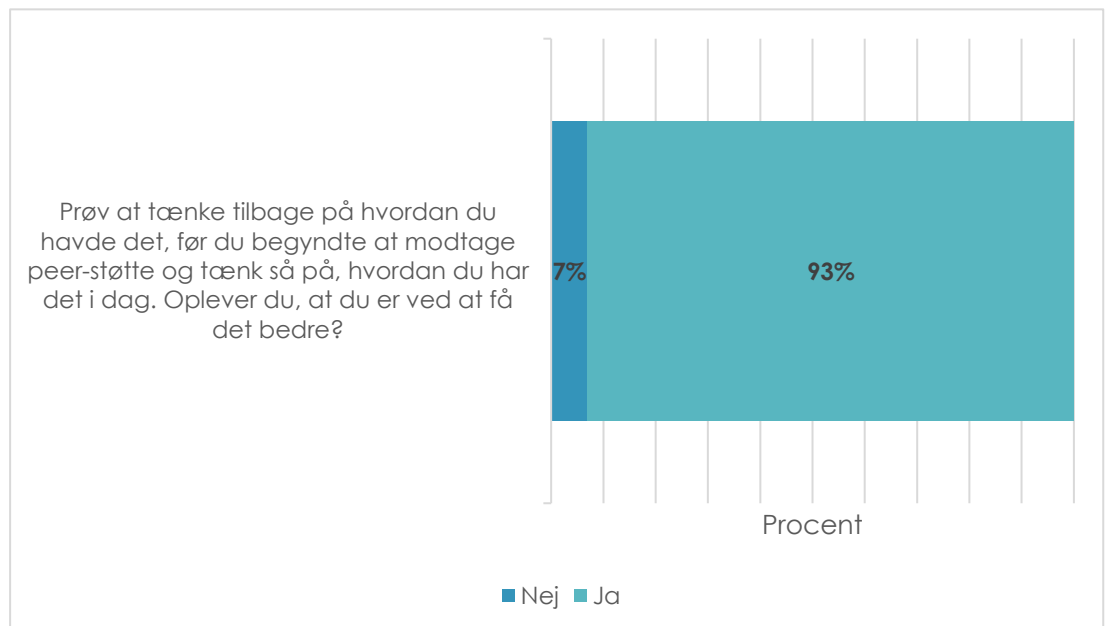
5.3 KORTSIGTEDE VIRKNINGER FOR MODTAGERNE AF PEER-STØTTE

"Det bedste for mig har helt klart været det at kunne spejle mig i et andet menneske, med samme sindslidelse, som lever et godt og stabilt liv".

Peer-støtte modtager fra Aarhus

- Stort set alle modtagerne af peer-støtte oplever at være ved at få det bedre efter at have modtaget peer-støtte.
- Størstedelen oplever også, at der er sket ændringer ift. den kontrol, de føler over deres liv samt i deres sociale relationer.
- Peer-støtten giver mulighed for at spejle sig i en samt blive lyttet til og forstået af en, som ved, hvad det vil sige at være psykisk sårbar.

Evalueringerne af peer-guide forløbene viser, at hele 93% af dem, som modtager støtte fra en peer-guide, oplever at være ved at få det bedre efter at have modtaget peer-støtte. Dette uddybes bl.a. med, at modtagerne har fået større selvtillid samt fået mere overskud.

FIGUR 17. Note: n=43

Den særlige støtte, jeg har fundet i en historie og erfaringsudveksling, har bl.a. medført en endnu større egenaccept og mere positiv selvopfattelse, hvilket styrker mit fundament".

Peer-støtte modtager fra Viborg

Henholdsvis 86% og 84% oplever desuden, at peer-støtten har betydning for deres håb for fremtiden og tro på at kunne komme sig. Modtagerne fremhæver især muligheden for at spejle sig i peer-guidens egen livshistorie og det, at de føler, de bliver lyttet til og forstået af en, som ved, hvad det vil sige at være psykisk sårbar, som særlig vigtigt. Derudover beskriver flere, at det er væsentligt, at peer-guidens rolle adskiller sig fra den fagprofessionelle rolle

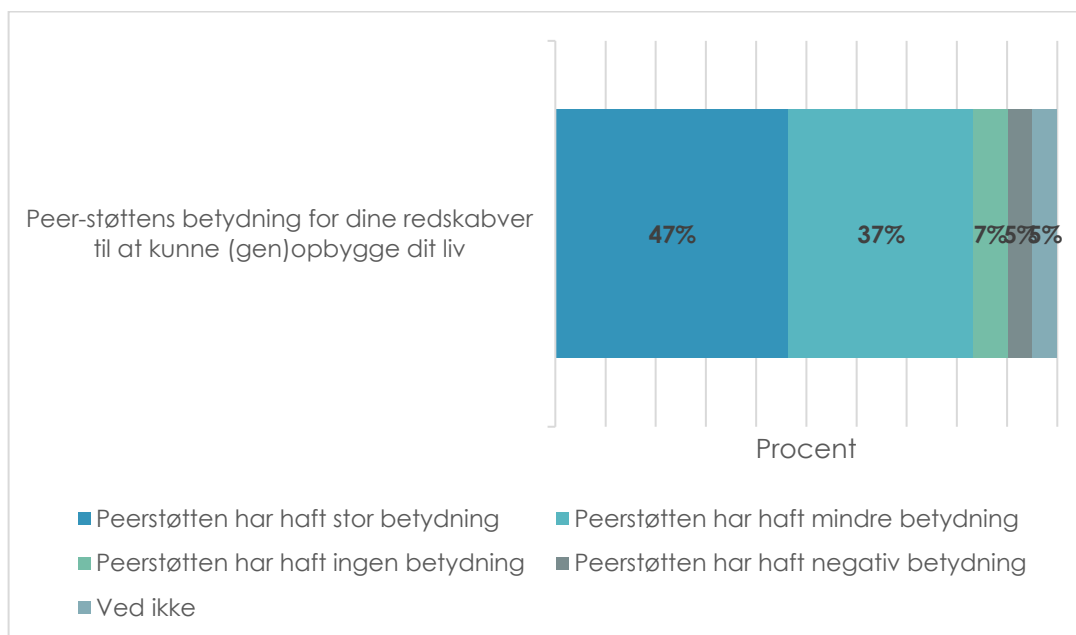
f.eks. ved, at der ikke er faste rammer for mødet og at journalisering ikke er påkrævet.

Mere end tre ud af fire modtagere af peer-støtte oplever, at der er sket ændringer i forhold til den kontrol, de føler over deres liv. Det uddybes bl.a. med, at møderne med peer-støtten har fungeret som en rød tråd gennem sygdomsforløbet. Det har betydet, at modtagerne er begyndt at komme mere ud, og mange oplever positive ændringer i kontakten med deres netværk.

Endvidere svarer 84%, at peer-støtten i stor eller mindre grad har haft betydning for deres redskaber til at kunne genopbygge deres liv.

"Det bedste ved peer-guide forløbet har været, at blive inspireret af peer-støttens egen historie. At peer-støtten ikke er en behandler, der siger, hvad man skal gøre, men en ligesindet som kan forstå og rumme en"

Peer-støtte modtager fra Randers

FIGUR 18. Note: n=43

6 AFLEDTE VIRKNINGER

6.1 ØGET ORGANISATORISK RECOVERY-ORIENTERING

"Jeg tror på, at vi med recovery-arbejdet er med til at skabe værdifulde ændringer både for det enkelte menneske og for samfundet som helhed"

Peer-underviser i Randers

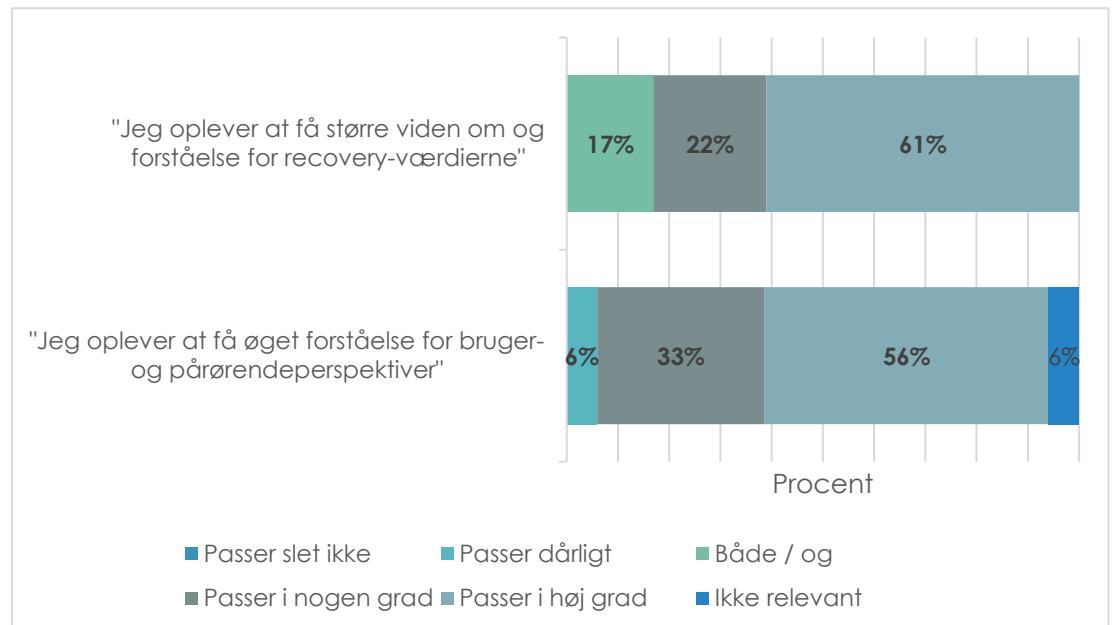
- Mange medarbejdere fra både region og kommune har i løbet af projektperioden været i berøring med projektet gennem recovery-skolerne eller peer-guide modellen.
- De fagprofessionelle undervisere i recovery-skolerne oplever, at recovery-orienteringen bliver mere og mere udbredt i deres organisationer.
- Interviews med relevante nøglepersoner i region og kommune indikerer, at projektet har bidraget til, at recovery-orienteringen bliver udbredt i organisationerne.

Som det fremgår af tabellen nedenfor, har en ansat fra enten kommune eller region deltaget på et kursus ved recovery-skolerne mindst 412 gange. Endvidere har der i alt været tilkøbt 19 fagprofessionelle undervisere i recovery-skolerne og 18 regionale nøglepersoner har, i samarbejde med peer-guide-koordinatorene, matchet peer-guider og borgere. Mange medarbejdere fra region og kommune har således stiftet bekendtskab med enten recovery-skolerne eller peer-guide modellen i løbet af projektperioden.

Involvering	I alt	Kommune	Region
Fagprofessionel underviser	19	15	4
Kursusdeltager*	412	331	81
Regional nøgleperson	18	0	18

TABEL 1. *Den samme person kan figurere flere gange, hvis vedkommende har deltaget på forskellige kurser

Størstedelen af de fagprofessionelle undervisere har været tilknyttet recovery-skolerne i mere end et år, hvorfor de forventes at have et godt billede af, hvad de har fået ud af dette arbejde.

FIGUR 19. Note: n=18

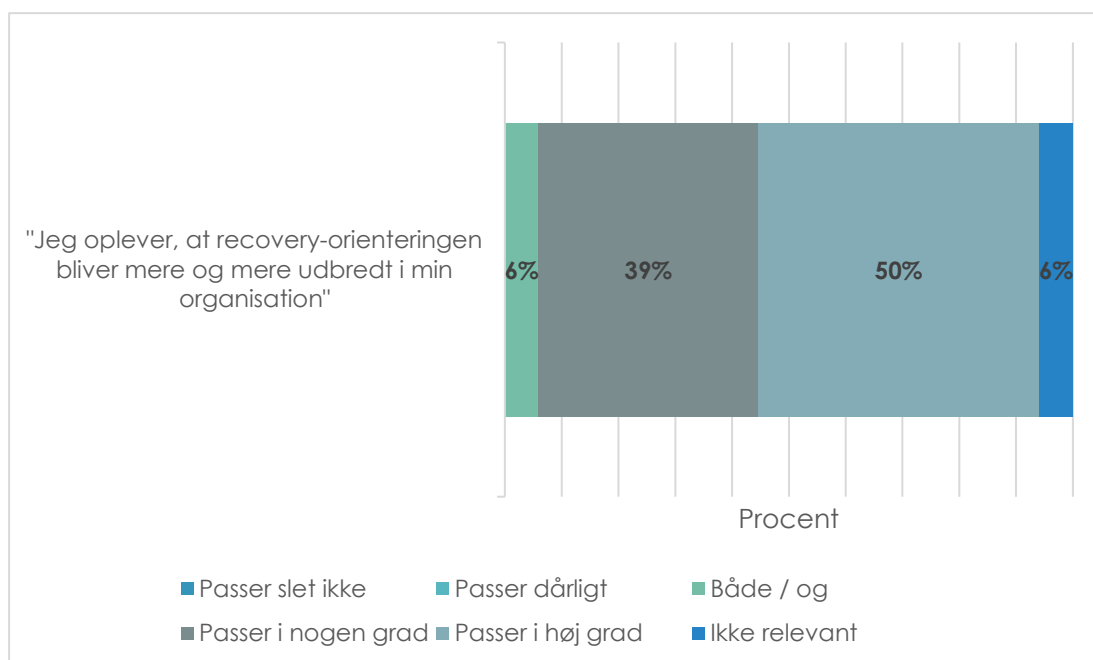
Som beskrevet tidligere, udtrykker 83%, at de i nogen eller høj grad får større viden om og forståelse for recovery-værdierne, mens 89% oplever at få øget forståelse for bruger- og pårørendeperspektiver gennem deres arbejde ved recovery-skolerne.

Dette er positivt for udbredelsen af recovery-orienteringen og kan bidrage til at bygge bro mellem medarbejder-, pårørende- og brugerperspektiver, som ofte møder hinanden i psykiatrien.

De fagprofessionelle undervisere uddyber således også, at deres organisationer får større kendskab til recovery-skolerne og recovery-værdierne samt et mere nuanceret billede af psykisk sygdom gennem disse underviseres involvering i recovery-skolerne. Dette sker bl.a. ved, at de fagprofessionelle undervisere har fokus på at udbrede den recovery-orienterede tilgang til eksisterende tilbud i deres organisation samt udvikle nye tilbud med afsæt i recovery-værdierne.

"Jeg er en del af et team, som arbejder benhårdt på at udbrede kendskabet til peer-undervisning på min arbejdsplads, i den kommunale forvaltning og blandt kommunens borgere. Men en lang og tålmodighedskrævende proces at nå ud".

Fagprofessionel underviser i Aarhus

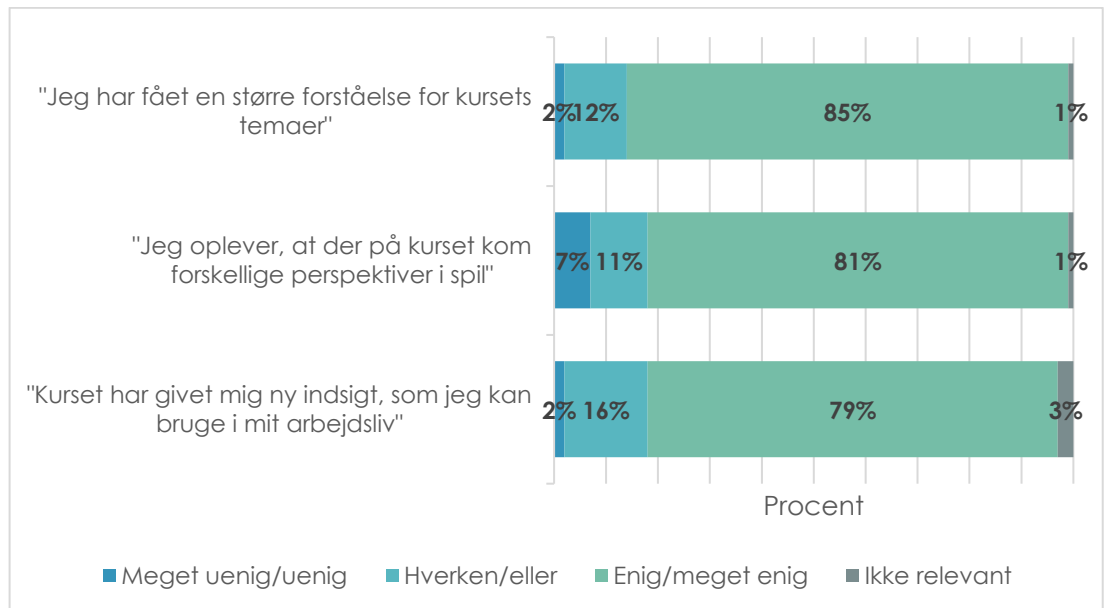
FIGUR 20. Note: n=18

89% af de fagprofessionelle undervisere oplever desuden, at recovery-orienteringen bliver mere og mere udbredt i deres organisation. Dette indikerer, at ovenstående har en afsmittende effekt på organisationerne. Der kan dog være mange andre faktorer, som påvirker organisationernes recovery-orientering, hvorfor disse virkninger formentlig ikke kan tilskrives recovery-skolerne alene.

Af de medarbejdere, som har deltaget på kurser ved recovery-skolerne, svarer 85%, at de er enige i, at de har fået større forståelse for kursets temaer. Samtidig er 81% enige i, at der kom forskellige perspektiver i spil på det kursus, de deltog på. Endeligt er 79% enige i, at kurset har givet dem ny indsigt, som de kan bruge i deres arbejdsliv.

Min organisation får et mere nuanceret billede af psykisk sygdom. medarbejdere har mulighed for at komme på kurser, hvor de får udvidet deres horisont og viden.

Fagprofessionel underviser i Randers

FIGUR 21. Note: n=412

Dette er ligeledes positivt for recovery-orienteringen i organisationerne. Det er dog ikke afdækket, hvorvidt kursisterne rent faktisk anvender denne nye indsigt og tilegnede viden om kursernes temaer i deres arbejde.

Ovenstående virkninger for udbredelsen af recovery-orienteringen i organisationerne bakkes op af kvalitative interviews med nøglepersoner fra både region og kommune.

To kommunale nøglepersoner udtaler eksempelvis:

"I den tid, vi har haft peer-undervisere ansat, oplever jeg, at der er blevet større og større efterspørgsel på deres indsats. Flere tænker dem ind – både som en del af dagligdagen i huset, men også rundt omkring andre steder i organisationen, ift. at komme ud og fortælle om deres virke. Når vi afvikler kurser, oplever vi ofte ikke at vide, hvilken kasket kursisterne har på – det er et tegn på, at vi er kommet langt ift. at skabe åbenhed og mindre 'dem' og 'os'."

Kommunal nøgleperson i Projekt Ligestillet Støtte

"Min organisation får det ud af det, at jeg har stor fokus på, at de andre tilbud, som vi har i huset, kan have en mere recovery-orienteret tilgang. Vi udvikler nye tilbud med afsæt i recovery-værdierne, og fremmer dermed husets udvikling i en dynamisk og positiv retning".

Fagprofessionel underviser i Aarhus

Og:

"At have peer-medarbejdere i organisation giver nye indsigter og synsvinkler. Vi får mulighed for at reflektere over vores egen faglighed og værdier i tilgangen til borgerne."

Kommunal nøgleperson i Projekt Ligestillet støtte

Noget tyder dog på, at recovery-orienteringen i mindre grad er blevet udbredt i regionen:

"Min arbejdsplads som et hele er ikke blevet påvirket. Man vil kunne finde rigtig mange medarbejdere, der ikke ved noget om recovery-skolen, men der vil også være en del, der har hørt om skolen. Få har deltaget på kurser, og endnu færre har været med som fagprofessionelle undervisere. Recovery som begreb er stadig ikke noget, der italesættes i det daglige arbejde. Dog oplever jeg, at det kommer mere frem, og jeg ser recovery-skolen som et af elementerne ift. at starte de berømte 'ringe-i-vandet'."

Regional nøgleperson i Projekt Ligestillet Støtte

Som det fremgår af den første tabel i dette afsnit, har der været væsentligt flere medarbejdere fra kommunerne end regionen involveret i recovery-skolerne - både som undervisere og kursusdeltagere. Samtidig har recovery-skolerne som udgangspunkt været forankret i kommunerne, mens peer-guide modellen har fungeret i mellemrummet mellem regionale og kommunale tilbud. Der har således ikke været en direkte forankring af nogle af modellerne i den regionale kontekst, hvilket kan være årsagen til, at kommunen i højere grad oplever, at recovery-orienteringen er blevet udbredt i deres organisationer.

Selvom det kan tage rigtig lang tid, så er der også anden evidens, som viser, at recovery-skoler er med til at udbrede recovery-orienteringen i organisationer, samt at udvekslingen af perspektiver er med til at nedbryde og ændre den måde, henholdsvis brugere og medarbejdere i organisationer ser hinanden på (Perkins 2015, Repper 2013).

De organisatoriske virkninger for SIND Pårørenderådgivning er ikke afdækket i indeværende evaluering.

6.2 FLERE JOBMULIGHEDER FOR PEER-MEDARBEJDERE

I takt med at de to modeller for peer-støtte har fået fodfæste i de berørte organisationer, er interessen for at ansætte peer-medarbejdere steget stødt. Der har ligeledes været politisk opbakning til at få flere peer-medarbejdere ind på afdelinger i regionspsykiatrien og i kommunale indsatser. I Aarhus har den tidligere rådmand Thomas Medom således afsat 1 mio. kr. til peer-arbejde over en periode på to år, og Psykiatri- og Socialudvalget i Region Midtjylland har afsat 700.000 kr. til ansættelse af peer-medarbejdere på Afdeling P og Q på Aarhus Universitetshospital i Risskov. Endeligt har Region Midtjylland besluttet at bevillige 2 mio. kr. til udbredelse af peer-medarbejdere på alle psykiatriske afdelinger i hele regionen.

6.3 STYRKET SAMARBEJDE I PARTNERSKABET

Projektperioden har bidraget til værdifulde forbindelser – både mellem de deltagende kommuner og tværsektorielt mellem kommuner, Region Midtjylland og SIND Pårørenderådgivning. Samarbejdet mellem organisationerne har været medvirkende til løbende læringsdialoger og erfaringsudveksling, som har været understøttende for implementeringen af modellerne og dermed også for opnåelsen af virkningerne beskrevet i indeværende rapport. Det er vigtigt at fastholde og styrke partnerskabsprincippet med henblik på at bevare og gerne styrke flerstemmigheden i arbejdet med peers. Dette vil styrke tilbuddenes robusthed samt skabe mulighed for et mere ligeværdigt ejerskab over driften af indsatserne. Således er der også i alle tre byer også skabt forankringsløsninger, som viderefører partnerskabet mellem især region og kommune. Desuden vil styregruppen i Ligestillet Støtte fungere som følgegruppe, som mødes to gange årligt i minimum to år for at følge projektets forankring samt udveksle erfaringer.

7 KONKLUSIONER

7.1 PEER-UDDANNELSEN

Peer-uddannelsen viser sig på både kort og længere sigt at have positive virkninger for de peer-uddannede. De peer-uddannede er generelt tilfredse med peer-uddannelsen og oplever, at peer-uddannelsen omsætter deres levede erfaringer til erfaringskompetence samt klæder dem godt på til at varetage en peer-funktion. Dette skyldes især, at de oplever et trygt læringsrum samt får mulighed for at afprøve den tillærte teori i praksis gennem et praktikforløb. Desuden giver peer-uddannelsen de peer-uddannede et bedre indblik i deres egen recovery-proces og understøtter, at de kan komme længere i deres recovery-proces. Igennem peer-uddannelsen får langt størstedelen af de peer-uddannede mod på at arbejde som peer, og de oplever, at peer-uddannelsen giver dem nye muligheder på arbejdsmarkedet. Således er flere peer-uddannede også i højere grad selvforsørgende et halvt år efter peer-uddannelsen sammenlignet med før peer-uddannelsen.

Konklusionerne er i overensstemmelse med erfaringer fra peer-støtte-afprøvningsprojekter i Region Hovedstaden. Her har peer-uddannelsen ligeledes vist sig at være en væsentlig forudsætning for deltageres egen udvikling såvel som for deres evne til at hjælpe andre (Peer-støtte i Region Hovedstaden 2016). Anden litteratur understøtter desuden, at peer-uddannelsen er med til at skabe nye muligheder for deltagerne, især fordi den giver en ny vej ind på arbejdsmarkedet og sætter deltagerne i stand til at bruge deres fortid som psykisk sårbar aktivt. Litteraturen viser også, at uddannelsen giver deltagerne en mere professionel tilgang til deres egen recovery-proces, hvilket opleves positivt (Peer-støtte i Region Hovedstaden 2016 (2))

7.2 RECOVERY-SKOLERNE

Såvel kursisterne som undervisere oplever mange positive virkninger af afprøvningsprojekterne af recovery-skolerne. Først og fremmest øges kursisternes og un-

dervisernes viden om samt tro på recovery. Kursisterne oplever, at de på kurserne får nye redskaber, som de kan anvende konkret i deres hverdag. Desuden udveksles perspektiver - og derved nedbrydes barrierer - mellem brugere af psykiatrien, pårørende og fagprofessionelle ved, at de mødes i et ligeværdigt læringsrum, hvor alle bidrager med egne erfaringer til det pågældende kursussemne. Peer-underviserne oplever at udvikle en anerkendt identitet som peer-underviser, samt at jobbet bidrager til, at de kan realisere deres faglige, sociale og personlige målsætninger. Generelt oplever underviserne et godt samarbejde hinanden imellem, men det opleves som en udfordring, at det varierer, hvor mange timer henholdsvis peer-undervisere og fagprofessionelle undervisere er tilknyttet recovery-skolerne. Endvidere oplever underviserne varierende tilfredshed med deres ansættelsesvilkår.

De afdækkede virkninger for recovery-skolerne er i overensstemmelse med andre afprøvninger af sådanne undervisningstilbud. Her ses det, at lignende kurser giver deltagerne indsigt i egne og andres recovery-processer, samt bidrager til øget håb og fremtidsoptimisme blandt deltagerne. Endeligt viser litteraturen også, at sådanne kurser på længere sigt kan føre til øget beskæftigelse (Perkins 2015). Dette er dog ikke belyst i indeværende undersøgelse. Andre studier viser ligeledes, at peer-medarbejdere, såsom peer-undervisere, ofte oplever at udvikle en positiv identitet i forbindelse med deres peer-arbejde, samt føler, at de kan bidrage med væsentlige kompetencer og på den måde er værdifulde. I litteraturen påpeges det også, at samarbejde mellem peers og fagprofessionelle, som det er tilfældet i recovery-skolerne, kan bidrage til at skabe forståelse for hinandens synspunkter og dermed være med til at ændre den måde fagprofessionelle anskuer psykisk sårbare (Repper 2013).

7.3 PEER-GUIDE MODELLEN

Modtagerne af peer-støtte oplever at være ved at få det bedre, efter de har modtaget peer-støtte. Desuden er deres håb for fremtiden og tro på at kunne komme sig styrket. Modtagerne af peer-støtte oplever, at peer-guiden har haft betydning for deres redskaber til at kunne genopbygge sit liv

samt positive ændringer i kontakten med deres netværk. Det er især muligheden for at kunne spejle sig i et menneske, som er kommet sig efter psykisk sygdom, der giver modtagerne af peer-støtte håb samt større selvtillid og overskud.

Eksisterende litteratur om peer-støtter underbygger disse virkninger. Litteraturen viser, at peer-støtte har positiv indvirkning på modtagerens livskvalitet og følelse af håb, særligt når peer-støtten er supplerende til den psykiatriske behandling (Korsbek og Petersen 2016). Yderligere viser resultater fra andre danske peer-støtte projekter, at peer-støtte kan bidrage til empowerment og styrkede sociale relationer hos modtageren samt en mere meningsfuld tilværelse (Peer-støtte i Region Hovedstaden 2018).

7.4 AFLEDTE VIRKNINGER

Endeligt har modelafprøvningerne i Ligestillet Støtte medført en række sidevirkninger. Først og fremmest er den organisatoriske recovery-orientering blevet styrket ved at fagprofessionelle fra både region og kommuner har deltaget i kurser i recovery-skolerne, samt fungeret som fagprofessionelle undervisere og regionale nøglepersoner. På den måde har de fået indsigt i recovery-værdierne, som formodes at have smittet af på deres arbejde og dermed også den organisation, de arbejder i. Samtidig er interessen for peer-medarbejdere steget, og der er blevet oprettet et betydeligt antal stillinger til peer-medarbejdere på især ambulante og stationære afsnit i regionen. Dette har formentlig også bidraget til den styrkede recovery-orientering. Slutteligt er der skabt et solidt tværsektorielt samarbejde omkring arbejdet med peers, som fortsætter efter projektperioden.

Læs mere om Projekt Ligestillet Støtte på www.peermidt.dk.

8 METODISKE OVERVEJELSER

De virkninger, som er afdækket i indeværende rapport skal tolkes med forbehold for en række metodiske begrænsninger, som er beskrevet herunder.

For det første skal resultaterne af spørgeskemaundersøgelserne tolkes i lyset af, at svarprocenten varierer betydeligt på tværs af de undersøgelser, som er inddraget. For undersøgelsen af virkningerne for peer-støtte modtagerne er svarprocenten eksempelvis kun 29%, og det kan derfor ikke udelukkes, at virkningerne er overestimeret, fordi det formodes, at det er dem, som har størst udbytte af et peer-guide forløb, som også ønsker at deltage i evalueringen.

For det andet er det kun en relativt lille population (<100 mennesker), som har deltaget i undersøgelserne. Dette har umuliggjort egentlige statistiske sammenligninger, og usikkerheden på resultaterne er også høj. Derfor vurderes evalueringen at bygge på et for spinkelt datasæt til, at virkningerne kan generaliseres til andre end dem, som er en del af den undersøgte population. Det kan altså ikke vurderes, om modellerne vil have samme virkninger i andre populationer eller kontekster. Det styrker dog rapportens resultater, at national og international litteratur om peer-støtte (se konklusionen) viser lignende tendenser.

For det tredje afdækker spørgeskemaundersøgelserne kun et øjebliksbillede af, hvordan peer-støtte giverne, peer-støtte modtagerne og de fagprofessionelle undervisere oplever modellerne og deres virke. Endvidere er modellerne afprøvet i kontekster, hvor der hele tiden sker mange ændringer, og derfor er det svært at vurdere, hvorvidt virkningerne for de involverede skyldes modellerne alene eller andre omkringliggende faktorer. Der er formentlig tale om en blanding af begge.

Endeligt er evalueringen begrænset af det, der er blevet spurgt til i spørgeskemaundersøgelserne og interviewene. Dermed kan der være virkninger af

modellerne, som også er interessante, men som ikke er afdækket i indeværende evaluering. Ligeledes kan det ikke udelukkes at eventuelle negative virkninger af modellerne heller ikke er afdækket tilstrækkeligt.

9 REFERENCER

1. Johansen GK. Peer-støttens resultater. Erfaringer fra Projekt Peer-støtte i Region Hovedstaden. 2018.
2. Korsbek og Petersen. Peerstøtte i de etablerede psykiatriske og psykosociale indsatser – hvad siger litteraturen om effekten? 2016.
3. Perkins R m.fl. Recovery Colleges. Dansk udgave, Center for Dagområdet, SUV, Aarhus Kommune. Januar 2015.
4. Projekt Peer-støtte i Region Hovedstaden. De første erfaringer. August 2016.
5. Projekt Peer-støtte i Region Hovedstaden. Evaluering af kompetenceudviklingsforløb. Juni 2016 (2).
6. Repper J m.fl. Peer Support Workers: Theory and Practice. Juni 2013.